

Hvor langt strekker politiets myndighetsutøvelse seg etter politiloven § 7?

En juridisk drøftelse av tiltakene «forby opphold» og
«regulere ferdselen».

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPGAVE03)

Politihøgskolen

2022

Kand.nr.: 31 & 32

Antall ord: 9600

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1. Innledning	4
1.1 Pålegg om oppholdsforbud og ferdselsregulering.....	4
1.2 Oppgavens problemstilling	5
1.3 Oppgavens struktur	5
1.4 Avgrensning	5
1.5 Juridisk metode	6
2. Hoveddel	7
2.1 Legalitetsprinsippet	7
2.2 Politiloven § 6	8
2.2.1 Behovsprinsippet	8
2.2.2 Proporsjonalitetsprinsippet	9
2.3 Generelt om politiloven § 7.....	10
2.4 Politiloven § 7 første ledd nr. 1	11
2.5 Politiloven § 7 første ledd nr. 2	13
2.6 Politiloven § 7 første ledd nr. 3	15
2.7 Politiloven § 7 andre ledd, forby opphold.....	15
2.7.1 Hva er oppholdsforbud?	15
2.7.2 Hvor stort området kan oppholdsforbud omfatte?.....	17
2.7.3 Hvor lenge kan oppholdsforbud vare?.....	18
2.8 Politiloven § 7 andre ledd, ferdselsregulering.....	21
2.8.1 Hva er ferdselsregulering?.....	21
2.8.2 Hvor stort område kan ferdselsreguleringen omfatte?	21
2.8.3 Hvor lenge kan ferdselsreguleringen vare?	22
2.9 Forholdet mellom EMK, oppholdsforbud og ferdselsregulering	23
3. Avslutning – Konklusjon & drøftelse av politiets pålegg.....	24

3.1 Avsluttende om politiloven § 7 første ledd	24
3.2 Avsluttende om politiloven § 7 andre ledd	25
3.3 Vurdering av nødvendighet og forholdsmessighet.....	27
3.4 Avsluttende om menneskerettighetskonvensjonen	28
3.5 Forslag til andre løsninger.....	28
Litteraturliste.....	29
Lover	29
Forskrifter.....	29
Forarbeider	29
Rettsavgjørelser.....	30
Rundskriv	30
Juridisk teori.....	31
Avhandlinger.....	32
Annen litteratur	32

1. Innledning

1.1 Pålegg om oppholdsforbud og ferdselsregulering

Den 26. august 2011 demonstrerte seks personer i Hardanger i forbindelse med bygging av en kraftlinje mellom Sima og Samnanger. Demonstrantene hadde ikke søkt om tillatelse til å avholde demonstrasjonen, og dermed brøt de meldeplikten¹ til politiet etter politiloven² (politil.). Demonstrasjonen blir herved sett på som ulovlig³. Den førte til at anleggsarbeidet ble hindret. Politiet ble tilkalt og ga demonstrantene et pålegg om å fjerne seg fra stedet. I tillegg fikk demonstrantene opplest og utdelt et skriv fra politiet hvor det framgikk at:

«Det vert også herved meddelt at det vert ferdselsforbod / opphaldsforbod innanfor ein radius av 150 m frå alle mastepunkt på kraftlinjetrassen Sima-Samnanger, til linja er ferdigstilla. Dei som no er meddelt dette pålegg, vil ved seinare brot verta pågripne utan opphald.»⁴.

Kraftlinjen ble ferdigstilt senhøsten 2013, ferdselsforbudet hadde dermed en varighet på rundt to år.⁵

Hendelsen i Hardanger ble behandlet hos Sivilombudet. Sivilombudet er et offentlig organ som fører kontroll på den offentlige forvaltning. Gjennom ordningen skal Sivilombudet kontrollere at det ikke begås urett mot befolkningen. Uttalelser fra Sivilombudet er ikke juridisk bindende og dermed vil det være frivillig for offentlige organer å rette opp i sine feil og fordømmelser.⁶ Det er uvisst om forbudet som ble gitt rettet seg mot allmenheten eller enkeltpersoner, og om politiloven gir adgang til å gi forbud av lang varighet. Forbudet som politiet vedtok befinner seg altså i et uklart juridisk farvann, noe som gjør de ulike momentene i saken velegnet for drøfting. Hendelsen gir også mulighet til å trekke inn alternative løsninger som kunne vært vurdert i stedet.

¹ Politiloven, 1995, § 30 nr. 3, jf. § 11 første ledd.

² Lov 04.august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)

³ THARD-2013-208531, avsnitt 2

⁴ Sivilombudet, 2016

⁵ Sivilombudet, 2016

⁶ Aarli & Mæhle, 2018, s. 87-88

1.2 Oppgavens problemstilling

Oppgavens problemstilling er et resultat av vår interesse i politiets pålegg til demonstrantene.

Vi har formulert problemstillingen slik:

Hvilke muligheter og begrensinger har politiet etter vilkårene «regulere ferdselen» og «forby opphold i bestemte områder» etter politil. § 7 andre ledd?

For å kunne besvare problemstillingen best mulig trenger problemstillingen underpunkter som presiserer hva oppgaven søker svar på.

- Hva er ferdselsregulering og oppholdsforbud?
- Hva er skillet mellom ferdselsregulering og oppholdsforbud?
- Hvor stort område kan ferdselsregulering og oppholdsforbud omfatte?
- Hvor lenge kan ferdselsregulering og oppholdsforbud vare?

1.3 Oppgavens struktur

I starten av oppgaven er det kort redegjort for en hendelse fra Hardanger som er omhandlet hos Sivilombudet. I oppgavens hoveddel vil det først bli redegjort for sentrale grunnprinsipper i polititjenesten, deretter drøftes det når politil. § 7 første ledd kommer til anvendelse. Det er en teoretisk forskjell⁷ mellom oppholdsforbud og ferdselsforbud, men i praksis ser vi at disse har en glidende overgang. Vi har valgt å forholde oss til den teoretiske forskjellen da oppgaven er en skriftlig juridisk oppgave. I den forbindelse blir også forskjellen på enkeltvedtak og forskrift berørt, samt politiets adgang til å fatte slike vedtak. Avslutningsvis i hoveddelen trekkes den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) inn. I avslutningen vil oppgavens funn ses i sammenheng med pålegget fra politiet.

1.4 Avgrensning

Vi har valgt å avgrense oppgaven til å kun drøfte tiltakene «regulere ferdsel» og «forby opphold i bestemte området» etter politil. § 7 andre ledd og dermed utelates forbud og påbud gitt etter både andre deler av politiloven og andre lover. I forbindelse med drøftelsen av politil. § 7 første ledd avgrenses oppgaven til kun å drøfte reaktive inngrepssituasjoner. Grensen mellom ytringsfrihet og en ulovlig demonstrasjon blir heller ikke berørt. Videre forutsettes det at den som iverksetter tiltaket har politimyndighet etter politil. § 4 og at mottaker av forbud eller påbud er å regne som en person over 18 år. Politiet har som mål å behandle like tilfeller likt og

⁷ Se drøftelsene under punkt 2.7 og 2.8

ikke være subjektivt styrt, og av dette følger likhetsprinsippet og objektivitetsprinsippet. Oppgaven avgrenses imidlertid mot dette på grunn av oppgavens rammer.

1.5 Juridisk metode

For å besvare problemstillingen i oppgaven vil vi anvende juridiske metode. Juridisk metode er et redskap for å finne gjeldende rett på et juridisk spørsmål og dermed komme til et riktig juridisk resultat. For å komme fram til en riktig rettsregel bruker vi rettskildene som argument og ser de opp imot hverandre.⁸ Rettskilder er blant annet lovteksten, forarbeider, rettspraksis, forvaltningspraksis og rundskriv fra politidirektoratet.⁹

De rettskildefaktorer som gjør seg gjeldende på politirettens område er noe annerledes enn ellers i rettssystemet. Det er fordi politiloven i stor grad er generelt utformet og inneholder uklare begreper. Det rettslige utgangspunktet for drøftelsen vil være politil. § 7. En naturlig forståelse av ordlyden til politil. § 7 og dens forarbeider gir imidlertid ikke avklaring av rettsreglenes innhold for å besvare problemstillingen oppgaven reiser. Dette har gjort det nødvendig å se hen til andre rettskilder. Vi har blant annet anvendt straffeloven¹⁰ (strl.), straffeprosessloven¹¹ (strpl.) og deres forarbeider for å gi meningsinnhold til politilovens vilkår og begreper. Årsaken er at det er enkelte begreper som er like i disse lovene og dermed kan brukes til å forstå politiloven bedre. Der hvor oppgaven har brukt slike vilkår og begreper ble det undersøkt om det var like momenter som lå til grunn for begrepsbruken.

I tillegg har vi sett hen til forskrifter, rundskriv fra politidirektoratet, juridisk teori og juridiske doktorgradsavhandlinger. Disse sistnevnte kildene er kilder som bygger på og er utledet fra de primære rettskildene. Primære rettskilder er loven og forarbeider. På grunn av at oppgaven må se til andre kilder enn loven, forarbeider og Høyesterett, vil sekundærkildene bli anvendt og vektlagt med forsiktighet.

Høyesterett er som siste instans i rettssystemet den eneste domstolen som kan avklare gjeldende norsk rett med endelig virkning.¹² Oppgaven har sett hen til rettspraksis fra Høyesterett der det er mulig, men politiloven er lite berørt hos Høyesterett. Høyesterett sin posisjon fremkommer av Grunnloven¹³ (GrL.) § 88 første ledd. Etter Høyesterett på rangstigen er lagmannsretten. Lagmannsretten har en lavere rettskildemessig vekt enn Høyesterett og avgjørelser derifra må

⁸ Aarli & Mæhle, 2018, s. 13

⁹ Aarli & Mæhle, 2018, s. 41

¹⁰ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

¹¹ Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

¹² Norges Høyesterett, u.å.

¹³ Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

vektlegges med noe forsiktighet når et rettslig problem er lite berørt. Oppgaven tar for seg en avgjørelse fra lagmannsretten hvor vi trekker ut momenter som underbygger øvrige kilder.

2. Hoveddel

2.1 Legalitetsprinsippet

Etter norsk rett følger det et eksplisitt krav om hjemmel i lov ved statlige inngrep overfor borgerne. Dette utgjør kjernen av legalitetsprinsippet.¹⁴ Det er kun formell lov som kan gi grunnlag for inngrep i borgernes rettsstilling, og i forlengelsen av dette er det flere hensyn som gjøres gjeldende, blant annet forutberegnelighet ved inngrep, maktfordeling og demokrati.¹⁵ Forutberegnelighet ved inngrep er et hensyn som innebærer at den enkelte borger skal kunne forholde seg til i hvilke situasjoner man kan forvente inngrep fra statens side. Maktfordeling og demokrati som hensyn innebærer en forebygging av myndighetsmisbruk ved at forvaltningen ikke uten videre gjennomfører tiltak som de selv mener er nødvendig.¹⁶ Legalitetsprinsippet er forankret i Grl. §§ 96-98 og 113.

En konsekvens ved kravet om hjemmel i lov ved inngrep, er at politiet må forholde seg til de inngrepssituasjoner og tiltak som er gitt i eller i medhold av lov. I politil. § 7 andre ledd er det listet opp en rekke tiltak som politiet kan iverksettes når ett eller flere vilkår i lovens første ledd er oppfylt. I loven står det at «[p]olitiet kan i slike tilfeller blant annet regulere ferdselen, forby oppholds i bestemte områder [...]»¹⁷. Ordlyden av «blant annet» tilsier at oppstillingen av tiltakene i lovbestemmelsen ikke er uttømmende, og at andre typer tiltak også kan iverksettes av politiet. Dette reiser flere prinsipielle spørsmål vedrørende hvilke ikke-opplistede tiltak som kan tillates, og som samtidig holder seg innenfor legalitetsprinsippetets rammer.

Forutberegnelighet ved inngrep er som nevnt et av hensynene som ligger bak legalitetsprinsippet, og dette utleder et klarhetskrav til lovhjemmelen, også kalt lex certa-kravet.¹⁸ Juridisk litteratur trekker frem at klarhetskravet er et relativt krav. Dette innebærer at jo mer tyngende inngrepet er, desto klarere må det være at politiloven gir adgang til inngrepet. Politiets adgang til å utøve skjønn blir desto mindre når inngrepet er desto mer inngripende.¹⁹ Oppholdsforbud og ferdselsforbud er inngrep i den personlige frihet, hvilke er blant de aller

¹⁴ Aall, 2011, s. 103

¹⁵ Aall, 2011, s. 103

¹⁶ Fredriksen, 2014, s. 198

¹⁷ Politiloven, 1995, § 7

¹⁸ Fredriksen, 2014, s. 200

¹⁹ Boe, 2010, s. 238

mest alvorlige inngrepene innbyggerne utsettes for.²⁰ Det må derfor foretas en avveining mellom hensynene klarhetskravet skal ivareta og de hensyn som taler for at inngrepet skal gjennomføres.

Det fremgår som nevnt av politil. § 7 andre ledd at politiet har adgang til å vedta oppholdsforbud og ferdselsregulering når ett av vilkårene i lovbestemmelsens første ledd er oppfylt. Ordlyden gir imidlertid ingen nærmere avklaring på hva oppholdsforbud og ferdselsregulering faktisk innebærer. Det bemerkes at politil. § 7 blir konkretisert gjennom et pålegg etter § 5. Selv om tiltakene blir konkretisert i form av et pålegg er det utfordrende både for politiet og borgerne å vite hvilke inngrep som er hjemlet i lov i tråd med legalitetsprinsippet og klarhetskravet. Det er derfor viktig å se hen til andre rettskilder for å avklare den nærmere rettsstilstanden i forhold til disse vilkårene.

2.2 Politiloven § 6

Av overskriften til politil. § 6 fremgår det at lovbestemmelsen omhandler de «[a]lminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres». Ordlyden indikerer at lovbestemmelsen angir grunnleggende retningslinjer for all polititjeneste. Både Høyesterett²¹ og forarbeidene²² sier lovbestemmelsen angir grunnprinsippene for utførelsen av tjenestehandlingen og presiserer at bestemmelsen ikke er en inngrepshjemmel. Bestemmelsen kommer til anvendelse uavhengig av sakstype og hjemmelsgrunnlag for inngrepet. Prinsippene setter krav til valg og bruk av politiets metoder.

2.2.1 Behovsprinsippet

Behovsprinsippet er et av grunnprinsippene i utførelsen av politiarbeidet og er gjengitt i politil. § 6 slik: «De midler som anvendes, må være nødvendige [...]». Det fremheves i politilovens forarbeider at: «Det må [...] være et klart behov for det aktuelle tiltak.»²³ En naturlig forståelse av «nødvendig»²⁴ gir en anvisning på noe som ikke kan unngås eller unnlates. Dette må forstås slik at oppdraget ikke kan løses uten at et spesifikt tiltak iverksettes, altså er tiltaket påkrevd i gitte situasjon. I kjernen av prinsippet er det et krav om å velge det minst inngripende tiltaket.²⁵ Fredriksen & Spurkland gir en kort og presis beskrivelse. Behovet er aldri til stede hvis

²⁰ Fredriksen, 2014, s. 201

²¹ Rt.2003 s.948, avsnitt 16

²² Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60

²³ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 17

²⁴ UiO, (u.å.). Nødvendig.

²⁵ Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60

formålet med samhandlingen kan gjennomføres uten inngrep eller at det finnes et midlere tiltak å iverksette.²⁶

Det kan i enkelte situasjoner tenkes at politiet vurderer det som nødvendig å sette inn sterkere midler. I et slikt tilfelle må oppdragets art, størrelse, følger, mål og intensitet i form av tid, tas til betraktning.²⁷ Det kan anvendes sterkere midler ved tre tilfeller. For det første når minste middel «[...] må antas å være utilstrekkelige [...]»²⁸. Med andre ord vil det inntreffe når tiltaket ikke vil komme til nytte. Har politiet erfaringer på at en gjenganger ikke etterkommer pålegg, må politiet bruke mer inngripende tiltak. Ordlyden «må antas» krever ikke at det foreligger sannsynlighetsovervekt og dersom det foreligger konkrete holdepunkter for at inngrepet ikke er tilstrekkelig, er det tilstrekkelig til å avvike fra minste middel regelen. For det andre er det et unntak når minste middel «[...] må antas å være [...] uhensiktsmessig [...]»²⁹. I et slikt tilfelle kan minste middel gjennomføres, men grunnet omstendighetene på stedet vil ikke målet med tiltaket bli nådd. Tiltaket er uhensiktsmessig hvis det ikke kan brukes til å løse oppdraget. Det kreves heller ikke sannsynlighetsovervekt her. Det tredje og siste unntaket er når tiltaket «[...] forgjeves har vært forsøkt.»³⁰. Dette vil være tilfellet når en person fremdeles oppholder seg på utestedet etter det er gitt et pålegg om å forlate stedet. Minste middelet er da forsøk og politiet kan dermed velge et mer inngripende tiltak.³¹

2.2.2 Proporsjonalitetsprinsippet

Proporsjonalitetsprinsippet er i politilovens forarbeider kalt forholdsmessighetsprinsippet.³² Politil. § 6 og forarbeidene³³ gjengir at de tiltak som blir iverksatt ikke må være grovere eller mer inngripende enn forholdet som har oppstått. Inngrepet må være i balanse med aktuelle situasjon, formålet med inngrepet, samt andre forhold som inngrepet påvirker.

Juridisk teori påpeker at det ikke er krav om fullstendig balanse mellom kriteriene og middelet. Det er fordi situasjonene politiet kommer oppi ofte er preget av begrenset tilgang til nødvendig informasjon og stort tidspress. Dessuten blir vurderingen preget av tjenestepersonens syn- og sanseopplevelse, samt dens erfaring forut for oppdraget. Uavhengig av dette er det uansett et krav om «[...] rimelig balanse mellom det må som forfølges og de midler som blir brukt for å

²⁶ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 64

²⁷ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 64

²⁸ Politiloven, 1995, § 6

²⁹ Politiloven, 1995, § 6

³⁰ Politiloven, 1995, § 6

³¹ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 65-66

³² Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 18

³³ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 18

nå det.»³⁴. Det kan tydes dithen at det er nok med en akseptabel balanse mellom situasjonen, formålet og middelet som ønskes gjennomført.³⁵ Det presiseres i politiinstruksen³⁶ § 3-1 første ledd at prinsippet gjelder både ved iverksettelsen og gjennomføringen. Proporsjonalitetsprinsippet gir dermed retningslinjer for fremgangsmåten, varigheten, omfanget og konsekvensene tiltaket skaper.³⁷

2.3 Generelt om politiloven § 7

Dagens politilov har røtter fra begrepet «*politiets generalfullmakt*». Politiets generalfullmakt er en betegnelse på at det i norsk rett er alminnelig antatt at politiet har en sedvanebestemt³⁸ myndighet til å treffe de nødvendige tiltak for å opprettholde den offentlige ro og orden, og for å hindre lovbrudd.³⁹ Professor Anders Bratholm har problematisert eksistensen av en slik generalfullmakt i *Strafferett og Samfunn* utgitt i 1980. Han påpeker at en slik generalfullmakt tvilsomt eksisterer og at den strider med legalitetsprinsippet som norsk forvaltningsrett bygger på.⁴⁰

I forarbeidene til politiloven fremgår det at det i «[...] norsk rett er [...] alminnelig antatt at politiet for å opprettholde den offentlige ro og orden og for å hindre lovbrudd har en sedvanerettslig bestemt myndighet til å treffe nødvendige tiltak. Tradisjonelt er denne beføyelsen blitt betegnet som «generalfullmakten». Dens eksistens er lagt til grunn i juridisk teori, i rettspraksis og i flere lovforarbeider og utredninger vedrørende politiet og dets virksomhet.»⁴¹. Dermed er det klart av forarbeidene at det fantes en generalfullmakt før politiloven.

Når vi ser til politiloven viser forarbeidene at de viktigste delene av politiets sedvanebestemte generalfullmakt har blitt lovfestet i politil. § 7.⁴² Politil. § 7 fungerer som en inngrepshjemmel da bestemmelsens første ledd angir vilkårene som må være oppfylt. Deretter lister den opp et utvalg av mulige inngrep. Med andre ord er første ledd av politil. § 7 hjemmelens vilkårs side og andre ledd er dens følgeside.⁴³

³⁴ Nilsen, 2021, s. 447

³⁵ Nilsen, 2021, s. 447-448

³⁶ Forskrift 22. mai. 1990 om alminnelig instruks for politiet (politiinstruksen)

³⁷ Nilsen, 2021, s. 446

³⁸ Norges Domstoler. Sedvanerett er et juridisk begrep for rettsregler som har blitt dannet over lang tid ved at en bestemt praksis, oppreden eller en oppfatning av rettigheter og plikter har blitt rettslig forpliktende.

³⁹ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 16

⁴⁰ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 17

⁴¹ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 16

⁴² Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60.

⁴³ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 81.

Av forarbeidene⁴⁴ fremkommer det at politil. § 7 er politiets viktigste rettslige verktøy for å opprettholde den offentlige orden og sikkerhet, samt forebygge lovbrudd i den daglige tjenesten. Samtidig fremheves det som utilfredsstillende at deler av de inngrep som politiet kan iverksette mot borgerne fortsatt ikke har eksplisitt hjemmel i lov, noe som representerer et unntak fra legalitetsprinsippet.⁴⁵ Forarbeidene trekker frem at det er flere viktige grunner for at politiets myndighetsutøvelse bør være lovfestet, men spesifiserer kun hensynet til rettssikkerheten.⁴⁶ Forutberegnelighet og demokratisk legitimitet er også sentrale hensyn. Dette statuerer et behov for lovendring, og at politil. § 7 andre ledd burde inneha en uttømmende liste av anerkjente typer inngrep for å tilfredsstille legalitetsprinsippet. Det er imidlertid en gjennomgående utfordring å etablere et lovverk som er detaljert og presist nok, og som er dekkende for alle typer situasjoner politiet kan komme opp i. Utformingen av politil. § 7, som gjennom ordlyden «blant annet» hjemler flere typer inngrep enn de som lovbestemmelsen direkte oppramser, er dermed nødvendig for å omfatte de mange og ulike situasjonene politiet møter i tjenesten.

2.4 Politiloven § 7 første ledd nr. 1

Det fremgår av politil. § 7 første ledd nr. 1 at politiet kan gripe inn «for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden [...]». Forarbeidene gjengir at formålet med inngrepet er å stanse den pågående forstyrrelsen av offentlig ro og orden.⁴⁷ Stanse innebærer å få slutt på det som pågår.⁴⁸

Ordlyden «offentlig ro og orden» i politil. § 7 første ledd nr. 1 tilsier at både ro og orden må være forstyrret. Rent språklig vil ordet ro forbindes med stillhet, og orden forbindes med lovlydighet. Det er imidlertid ikke et rettslig skille mellom begrepene, og de betraktes som synonyme. Til illustrasjon vil skriking i det offentlige rom forstyrre både ro og orden på stedet. Ordlyden av «ro» må videre tolkes bredt slik at handlinger som ikke er straffbare også gir inngrepsmuligheter.⁴⁹ Politidirektoratet⁵⁰ gir eksempler på hva som anses som forstyrrelse av ro og orden. Blant annet oppløp, slåsskamper, sammenstimling, støy, og bråk. Det kan også være kjøring, telting og camping på parkingsplasser i parker eller fritidsområdet. Sistnevnte begrunnes med at det kan medføre unødvendig støy, forsøpling og begrenser allmenheten i å bruke området. Listen eksemplifiserer diverse forstyrrelser og er ikke uttømmende.

⁴⁴ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60.

⁴⁵ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 9

⁴⁶ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 10

⁴⁷ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60

⁴⁸ Fredriksen, 2014, s. 406-407

⁴⁹ Fredriksen, 2014, s. 375

⁵⁰ Politidirektoratet, 2018, s. 7-8

Forstyrrelse av ro og orden kan ikke tolkes til en bestemt handling, men det må anses som ulike former for uakseptabel personadferd.

Ro og orden må sees i sammenheng med de sosiale normene i samfunnet. Utviklingen av sosiale normer, herunder større ytringsfrihet, mer aksept for støy, og avkriminaliseringen av tidligere straffbare handlinger som tigging og beruselse, kan dermed begrense politiets mulighet til å gripe inn.⁵¹ Dette gjør at enhver borger i samfunnet må tåle mer ulempe og risiko før politiet griper inn. Det er slik at politiet ikke skal foreta inngrep basert på den enkelte borgers oppfatning⁵², men etter en objektiv helhetsvurdering basert på den gjennomsnittlige borgers toleransegrense for hva som er akseptabelt av støy og ulempe.⁵³

For å belyse muligheten for et inngrep etter politil. § 7, vil oppgaven trekke paralleller til straffeloven. Strl. § 181 uttrykker at enkelte typer forstyrrelser er straffbare. Et av vilkårene i straffebudet er at noen faktisk har blitt forstyrret.⁵⁴ Ordlyden i strl. § 181 og politil. § 7 første ledd nr. 1 er tilnærmet likt utformet og dermed kan bestemmelsene tolkes likt. På bakgrunn av dette må det anses som et krav etter politil. § 7 første ledd nr. 1 at noen faktisk har blitt forstyrret.⁵⁵ I en dom fra Høyesterett⁵⁶ ble det uttalt at det ikke er krav til at flere blir forstyrret. Uttalelsen må tolkes dithen at forstyrrelsen kun behøver å ramme en person.

Forstyrrelsen må påvirke et geografisk område.⁵⁷ Det geografiske området må være et offentlig sted i henhold til ordlyden offentlige ro og orden. Det må utvilsomt sees i sammenheng med definisjonen i strl. § 10. Av strl. § 10 fremgår det at «[m]ed offentlig sted menes et sted for alminnelig ferdsel eller et sted allmenheten ferdes». I politidirektoratets normalvedtekt er det gitt en mer inngående spesifisering av begrepet offentlig sted: «[...] gate, vei, fortau, sti, herunder gang- og sykkelvei, park, torg e.l., plass, bru, brygge, kai, strand, anlegg eller annet sted som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel.»⁵⁸ Etter dette vil offentlig sted forstås som ethvert sted som er fritt tilgjengelig for befolkningen. Det er videre ingen krav hvor forstyrrelsen oppstår, men kun at den må ha virkning på offentlig sted.⁵⁹

⁵¹ Auglend & Mæland, 2016, s. 736

⁵² Rt.1996 s. 230

⁵³ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60-61

⁵⁴ Fredriksen, 2017, s. 78

⁵⁵ Fredriksen & Spurkland, 2019 s. 86

⁵⁶ Rt.1983 s. 647

⁵⁷ Fredriksen, 2014, s. 374-375

⁵⁸ Politidirektoratet, 2018, § 1-1

⁵⁹ Rt.1992 s. 393

2.5 Politiloven § 7 første ledd nr. 2

Det framkommer av politil. § 7 første ledd nr. 2 at politiet kan gripe inn «for å ivareta enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet». Ordlyden av «enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet» er vid, og gir ikke særlig avklaring på vilkårenes innhold. Det vil derfor være hensiktsmessig å se hen til lovforarbeidene til politiloven, samt juridisk teori i den grad forarbeidene ikke er dekkene.

Tradisjonelt sett har en del av politiets oppgaver vært å nøytralisere ulike sikkerhetstrusler for å opprettholde ro og orden. Trusler mot sikkerheten kan komme både fra enkeltpersoner og fra naturulykker, for eksempel flom. I de situasjoner hvor inngrep fra politiet vil være aktuelt, må det stilles kvalifikasjonskrav for at det aktuelle inngrepet skal være berettiget. Forarbeidene presiserer ordlyden og oppstiller to krav som gjør seg gjeldende. Det må for det første foreligge en kvalifisert risiko for at noen skal kunne bli skadet. For det andre må skaden som hovedregel være at et visst omfang for at inngrep skal kunne settes i verk.⁶⁰ I forarbeidene er det uklart hva som nærmere fremkommer av disse kravene, men det gis et eksempel for å forstå innholdet i dem. Politiet kan gripe inn overfor en selvmordskandidat for å hindre at vedkommende tar livet sitt.⁶¹

Selv om det i utgangspunktet ikke er anledning til å iverksette tiltak ved abstrakte farer vil det være tilstrekkelig at det kan oppstå farer som flom eller ras, og dermed må politiet kunne gi ferdselsforbud i det utsatte området. Det er således ikke noen konkret fare som er blitt realisert, men fordi konsekvensene av naturkatastrofer er så store, vil slike situasjoner oppfylle kravet kvalifisert risiko.⁶² Noen nærmere utdyping av kravene kvalifisert risiko og et visst omfang synes ikke å foreligge.

Etter inngrepshjemmelen i politil. § 7 første ledd nr. 2 fremgår ikke beviskravet for inngrepssituasjonen klart, slik som det gjør i nr. 1 hvor det er «grunn til frykt». Forarbeidene berører beviskravet indirekte ved at det gis følgende beskrivelse av politil. § 7: «Paragrafen vil bli politiets viktigste rettslige verktøy i den daglige tjenesten for å opprettholde offentlig orden og trygghet og forebygge lovbrudd.»⁶³ Dersom politil. § 7, herunder første ledd nr. 2, skal være politiets viktigste hjemmel for å opprettholde offentlig orden og trygghet samt forebygge lovbrudd, kan ikke beviskravet være så høyt at det i realiteten aldri kan gripes inn

⁶⁰ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁶¹ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁶² Fredriksen, 2014, s. 436

⁶³ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 60

forebyggende. Juridisk teori argumenterer for at reelle hensyn tilsier at beviskravet må ligge lavere enn kravet sannsynlighetsovervekt, uten at det trekkes frem noen konkrete reelle hensyn.⁶⁴ Dersom beviskravet ligger noe under sannsynlighetsovervekt vil det kreves noen holdepunkter som begrunner inngrepet og dermed kan det gripes inn forebyggende uten at inngrepet direkte blir uforholdsmessig.

Etter ordlyden i politil. § 7 første ledd nr. 2 er begrepet «sikkerhet» brukt. Forarbeidene har i likhet med ordlyden ingen forklaring på begrepet, men Fredriksen utdyper begrepet. Han legger vekt på at det ikke er sikkerhet i seg selv som skal ivaretas eller opprettholdes, men sikkerheten for at en nærmere angitt interesse eller verdi blir skadelidende. Han beskriver altså sikkerhet som «en tilstand visse verdier eller interesser befinner seg i, når disse er så godt beskyttet mot farer som det med rimelighet kan forventes»⁶⁵. Dermed blir spørsmålet hvilke verdier og interesser som skal vektlegges under utførelsen av oppgaven «ivareta enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet»⁶⁶.

Det spørsmål som da reiser seg er om det bare er den fysiske sikkerheten til personer, eller om det også innebærer sikkerhet for materielle goder.⁶⁷ Det er klart innenfor politiets oppgaver å beskytte eiendom.⁶⁸ Derimot er det noe uklart om det er en oppgave etter inngrepshjemmelen i politil. § 7 første ledd nr. 2. Det fremgår av forarbeidene at «[d]et må foreligge en kvalifisert risiko for at noen skal kunne bli skadet»⁶⁹. Det at forarbeidene bruker begrepet «noen» antyder at lovbestemmelsen skal verne personers fysiske sikkerhet, og ikke materielle goder. Videre blir formuleringen «skadet» brukt i forarbeidene. Forstås formuleringen rent språklig innebærer det at det må være en konkret risiko for en faktisk skade. I tillegg presiseres det at omfanget av skaden normalt sett må være av et visst omfang.⁷⁰ Det gis ikke nærmere forklaring hva som menes med visst omfang.

I forarbeidene blir fare for ras brukt som en hendelse som gir politiet adgang til å sette i verk tiltak for beskyttelse av personers sikkerhet.⁷¹ I en slik situasjon er det klart at det vil være en konkret risiko for skade på personer. Det fremgår av juridisk teori at «[e]nhver tilstand som kan karakteriseres som en trussel mot personers fysiske sikkerhet, må dermed antas å kunne gi

⁶⁴ Fredriksen, 2014, s. 436-437 & Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 99

⁶⁵ Fredriksen, 2014, s. 422

⁶⁶ Politiloven, 1995, § 7 første ledd nr. 2

⁶⁷ Fredriksen, 2014, s. 423

⁶⁸ Politiloven, 1995, § 2 nr.1

⁶⁹ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁷⁰ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁷¹ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

grunnlag for politiinngrep til ivaretagelse av «enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet.»»

⁷².

2.6 Politiloven § 7 første ledd nr. 3

Etter denne bestemmelsen kan politiet gripe inn «for å [...] stanse lovbrudd»⁷³. Formålet med stansing er dels å opphøre det pågående lovbrudd og dels for å unngå at det gjenopptas når politiet forlater stedet.⁷⁴ Det tas her sikte på å få slutt på lovbruddet permanent og ikke bare når politiet er til stede.

Ordlyden av «lovbrudd» er brukt for å illustrere straffbare handlinger etter straffeloven eller annen særlovgivning.⁷⁵ Det vil si at inngrep kun iverksettes når en straffbar handling er utført. Forarbeidene stiller ingen krav om at det må foreligge subjektiv skyld for at politiet skal kunne gripe inn. Det presiserer i forarbeidene at grovheten og krenkelsen som følge av handlingen skal ligge til grunn i vurderingen. Enkelte bagatellmessige lovbrudd kan passere, eksempelvis trafikkovertredelser og privatrettslig lovgivning.⁷⁶ I motsetning til politil. § 7 første ledd nr. 1 er det ikke et krav om at lovbruddet må være begrenset til et geografisk område. Tiltak kan iverksettes både når handlingen påvirker privat og offentlig sted.⁷⁷

2.7 Politiloven § 7 andre ledd, forby opphold

2.7.1 Hva er oppholdsforbud?

Etter politil. § 7 andre ledd kan politiet blant annet gripe inn ved å «forby opphold i bestemte områder»⁷⁸. Verken bestemmelsen eller forarbeidene til politiloven gir noen nærmere beskrivelse av «forby opphold», og det er derfor nødvendig å se hen til andre kilder for å utdype ordlyden.

Et oppholdsforbud går ut på at en eller flere personer får et forbud mot å oppholde seg på et definert sted⁷⁹, eller forbud mot opphold innenfor et område⁸⁰. Oppholdsforbudet gir ikke et krav om at de enkeltpersoner som omfattes av forbudet lar seg identifisere, men trolig vil det i praksis være slik at forbud som er rettet mot konkrete personer, er det eneste som er aktuelt.⁸¹

⁷² Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 98

⁷³ Politiloven, 1995, § 7

⁷⁴ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁷⁵ Auglend & Mæland, 2016, s. 749

⁷⁶ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

⁷⁷ Auglend & Mæland, 2016, s. 749

⁷⁸ Politiloven, 1995, § 7

⁷⁹ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 130

⁸⁰ Auglend & Mæland, 2016, s. 756

⁸¹ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 130

Fredriksen og Spurkland forklarer dette med et eksempel. De viser til at alle organiserte tilhengere av en fotballklubb kan få et oppholdsforbud fra pub X hvor det er fare for sammenstøt med motstanderens tilhengere, uten at alle tilhengers identitet er kjent. Derimot skriver Auglend og Mæland at forbudet også kan rettes mot «alle og enhver» uten at det begrunnes nærmere.⁸² Disse oppfatningene i den juridiske teorien skal videre nyanseres.

Det følger av forvaltningsloven⁸³ (fvl.) § 1 at loven gjelder ethvert organ for stat eller kommune, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov. Politiet er et statlig organ og polititjenesten reguleres dermed av lovens virkeområder.⁸⁴

Ved å se hen til fvl. § 2 første ledd bokstav b fremgår det at enkeltvedtak er «vedtak som gjelder rettigheter og plikter til en eller flere bestemte personer». I bestemmelsens bokstav c fremgår definisjonen på en forskrift, at det er «[...]et vedtak som gjelder rettigheter og plikter til et ubestemt antall eller ubestemt krets av personer [...]». Forskjellen mellom et enkeltvedtak og en forskrift er altså om det retter seg mot bestemte eller ubestemte personer. Av forarbeidene fremgår det at enkeltvedtak «[...] betegner ifølge komiteen alle individuelle realitetsavgjørelser.»⁸⁵ Det blir dermed naturlig å forstå enkeltvedtak som avgjørelser rettet mot konkrete personer. En slik forståelse understøttes av juridisk teori hvor det står at personkretsen må være identifisert.⁸⁶ Dette resulterer i at dersom et oppholdsforbud retter seg mot personer som er identifisert i vedtaket, blir vedtaket å regne som et enkeltvedtak.⁸⁷ På den andre siden vil oppholdsforbud rettet mot ikke identifiserte personer være regnet som en forskrift.⁸⁸ Det som er noe uklart er om politil. § 7 hjemler et forbud i forskrifts form og dette skal forsøkes belyst.

Etter politil. § 4 følger det at «[m]yndighet etter dette kapittelet kan utøves av den som har eller er gitt politimyndighet etter denne lovs § 20.»⁸⁹ Av bestemmelsens § 20 første ledd har tjenestepersoner med politigrad politimyndighet i kraft av sin stilling. Dermed følger det en adgang til å gjennomføre tiltak etter politil. § 7 andre ledd. Ved inngrep av spesielt inngripende karakter bør imidlertid tiltaket klareres med eller bli utstedt av operativ leder, vaksjef,

⁸² Auglend & Mæland, 2016, s. 756

⁸³ Lov 10. februar 1976 om behandlingssmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

⁸⁴ Heivoll & Fredriksen, 2019, s. 17

⁸⁵ Ot.prp. nr. 38 (1964-1965) s. 32

⁸⁶ Woxholth, 2011, s. 98 og Bernt & Rasmussen, 2010, s. 174

⁸⁷ Forvaltningsloven, 1967, § 2 første ledd bokstav b)

⁸⁸ Forvaltningsloven, 1967, § 2 første ledd bokstav c)

⁸⁹ Politiloven, 1995, § 4

lensmann, jourhavende eller politimesteren, når situasjonen muliggjør det.⁹⁰ Videre vil det være en vesentlig forskjell om oppholdsforbudet er av kort eller lang varighet. Forbud av lang varighet er uten tvil mer inngripende enn kortvarige, og etter forarbeidene må de spesielt inngripende tiltakene klareres av noen med høyere beslutningskompetanse enn tjenestepersonen selv. Langvarige oppholdsforbud mot ikke identifiserte personer vil i praksis være en del av et ferdselsforbud fordi det blir et generelt forbud.⁹¹ Det begrunnes med at i virkeområdet til et ferdselsforbud inntreffer også forbudet mot å oppholde seg der, men i motsatt tilfellet kan det tenkes at selv om det er et oppholdsforbud, er det lov å ferdes forbi.⁹² Dermed er det flere hensyn som taler for at et kollektivt langvarig oppholdsforbud blir å regne som et langvarig ferdselsforbud.

Det synes å være slik at politiet har anledning til å fatte både enkeltvedtak og vedtak i form av forskrift, herunder både oppholdsforbud og ferdselsforbud, fordi tjenestepersoner har etter politil. § 4 jf. § 20 hjemmel til å iverksette tiltak etter § 7. Det avgjørende blir heller at forbudet besluttet på riktig nivå ut ifra hvor inngripende tiltaket er for de berørte.

2.7.2 Hvor stort området kan oppholdsforbud omfatte?

Når det vedtas et oppholdsforbud innebærer det, etter bestemmelsens ordlyd, et forbud mot å oppholde seg på «bestemte områder». Ordlyden gir antydning på at forbudssonen må være klart definert for den forbudet gjelder, men gir ingen veiledning av hensynet til størrelsen på en eventuell forbudssone. Forarbeidene til politiloven inneholder ingen forklaring på hvordan dette begrepet skal forstås og derfor ser oppgaven hen til andre relevante lovbestemmelser.

I strl. § 57 andre ledd fremgår det at den som har begått en straffbar handling kan forbys å oppholde seg i bestemte områder. Ordlyden gir ingen videre beskrivelse av forbudssonen, men i forarbeidene til straffeloven fremgår det at forbudet kan omfatte store områder som for eksempel en kommune eller tettsted.⁹³

I strpl. § 222a tredje ledd fremgår det at påtalemyndigheten kan forby en person oppholde seg på et bestemt sted. Heller ikke her gir ordlyden noen avklaring. I forarbeidene til straffeprosessloven fremgår det at det ikke er ønskelig å begrense det mulige omfanget av

⁹⁰ Ot.prp. nr. 22 (1994-1995), s. 19

⁹¹ Se punkt 2.8.1 avsnitt 2 om ferdselsforbud.

⁹² Fredriksen, 2014, s. 284-285

⁹³ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 322

forbudssonen og området kan godt gjelde en hel kommune.⁹⁴ Forbudssonen begrenses imidlertid av en forholdsmessighets- og nødvendighetsvurdering.⁹⁵

Verken i lovteksten eller forarbeidene til politiloven, straffeloven og straffeprosessloven trekkes det paralleller mellom forbudssonene. Derimot skriver juridisk teori at det er de samme hensynene som gjør seg gjeldene ved tolkningen av begrepene «bestemte områder» etter politil. § 7 og «bestemt sted» i strpl. § 222a, uten at de nevner hvilke hensyn.⁹⁶

Høyesterett problematiserte om et omfattende, men klart definert området kunne utgjøre forbudssonen. Saken gjaldt et besøksforbud etter strpl. § 222a. Høyesterett fant at et slikt definert område var et «bestemt sted» i lovens forstand, til tross for områdets omfattende størrelse.⁹⁷ I en annen avgjørelse fra Høyesterett⁹⁸ tolker de ordlyden i «bestemte områder» etter strl. § 57 og i «bestemt sted» etter strpl. § 222a. Det sentrale er at Høyesterett trekker paralleller mellom disse to begrepene for å avgjøre om forbudssonen var innenfor lovens rammer og på den måten er det tydelig at det er like momenter som ligger til grunn for begrepsbruken.

Det er altså etter ordlyden og forarbeidene til politil. § 7 ikke gitt noen beskrivelse av forbudssonens begrensning. Basert på rettskildene ser det ut til at forbudssonen kan være omfattende så lenge den er presist definert, eksempelvis en hel kommune eller et tettsted. Det som derimot begrenser forbudssonen i stor grad, er om det er forholdsmessig å nedlegge forbud på det aktuelle området. Momenter som begrenser hvor omfattende forbudssonen kan være, er om det gjelder utmark eller by og faktorer som jobbsituasjon eller familieliv. Det bemerkes at oppholdsforbud med et geografisk område på størrelse med en hel by sjeldent kan tenkes å være aktuelt etter politiloven. Årsaken er at det ofte er snakk om bagatellmessige forhold etter politiloven sammenlignet med straffeloven.

2.7.3 Hvor lenge kan oppholdsforbud vare?

Et annet viktig moment ved oppholdsforbud er hvor lenge det skal gjelde. Ut ifra ordlyden av politil. § 7, og dens forarbeider fremkommer det ingen tidsanvisning på forbudets lengde. Etter politil. § 6 andre ledd er det imidlertid et krav til at alle inngrep fra politiet skal være «[...] nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og

⁹⁴ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) s. 29

⁹⁵ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) s. 29

⁹⁶ Fredriksen & Spurkland 2019, s. 130-131

⁹⁷ Rt.2002 s. 1751

⁹⁸ HR-2016-783-A, i avsnitt 18-20

omstendighetene for øvrig.»⁹⁹. Lovbestemmelsen oppstiller dermed et krav til at oppholdsforbudet er nødvendig og forholdsmessig, og dette gjelder også for forbudets varighet.

Det er ikke noe problem å tenke seg situasjoner hvor det ville vært et behov for å ilegge en ordensforstyrret et langvarig oppholdsforbud på en måned. Det kan være dersom en person gjentatt lager bråk på et kjøpesenter mange dager på rad, selv etter flere bortvisninger fra området. Spørsmålet som må stilles er om oppholdsforbudet kun blir begrenset av politil. § 6 om nødvendighet og forholdsmessighet, eller om det finnes andre holdepunkter for en nærmere tidsangivelse.

I utredningen som lå til grunn for odelstingsproposisjonen om politiloven finnes en uttalelse som berører spørsmålet om varigheten: «[...] med varighet så lenge de ordensmessige behovene m.v. tilsier det.»¹⁰⁰. Dette trekker altså i retningen av at varigheten kun blir begrenset av nødvendighets- og forholdsmessighetsvurderingen.

I forarbeidene¹⁰¹ til straffeprosessloven blir imidlertid varigheten på oppholdsforbud etter politiloven berørt. Der fremgår det at politil. § 7 kun gir adgang til å ilegge oppholdsforbud av en «begrenset varighet»¹⁰². Det gis ikke en klarere antydning for hva som menes med begrenset varighet ut ifra proposisjonen. I strpl. § 222a femte ledd første punktum¹⁰³ fremgår det at det er en begrensning på varigheten av oppholds-/besøksforbud på høyst ett år av gangen. I bestemmelsens sjuende ledd fremgår det at den som er ilagt et oppholdsforbud skal opplyses om retten til å straks eller senere få beslutningen brakt inn for retten. Dersom en slik beslutning kreves brakt inn for retten skal «[...] påtalemyndigheten snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at kravet ble fremsatt, oversende saken til retten.»¹⁰⁴. Dette innebærer at et oppholdsforbud etter straffeprosessloven kan bli brakt inn for retten, enten opprettholdt eller opphevet, allerede fem dager etter det ble ilagt.

Dersom oppholdsforbud etter politiloven sammenlignes med oppholdsforbud etter straffeprosessloven, er beslutningskompetansen lavere for å vedta et oppholdsforbud etter politiloven da det kun kreves en polititjenesteperson med politimyndighet. I tillegg er tiltak

⁹⁹ Politiloven, 1995, § 6

¹⁰⁰ Auglend m.fl., 1991, s. 52

¹⁰¹ Ot.prp. nr. 85 (1996-1997)

¹⁰² Ot.prp. nr. 85 (1996-1997) s. 2

¹⁰³ Straffeprosessloven, 1981, § 222a

¹⁰⁴ Straffeprosessloven, 1981, § 222a

etter politil. § 7 unntatt den generelle klageretten.¹⁰⁵ Det innebærer at oppholdsforbud etter politiloven ikke kan påklages uavhengig av dets områdebegrensning og varighet.

En slik tilbakeholdelse av klagemuligheten må antas å tilsi at et eventuelt oppholdsforbud ville vært nytteløst å klage på ettersom det var av så kort varighet at klagen ikke ville ført frem før forbudet var over. Dermed er det rimelig å legge til grunn at oppholdsforbud vil være av kort varighet og at oppholdsforbudet kan vare i høyst fem dager, noe som understøttes i juridisk teori.¹⁰⁶ Dette begrunnes i en lavere beslutningskompetanse på forbud etter politil. § 7 og adgangen til å påklage et oppholdsforbud etter straffeprosessloven som skal overprøves av retten senest innen fem dager. Det blir rettslig uholdbart dersom en polititjenesteperson vedtar et oppholdsforbud som kan vare i uker eller måneder, uten at den forbudet retter seg mot har mulighet til rettslig overprøving ved klaging. Det presiseres at et oppholdsforbud på rundt 24 timer ofte vil være av tilstrekkelig varighet for å løse de fleste situasjoner, men at det i særlige tilfeller kan nærme seg fem dager.

Juridisk teori trekker frem et unntak fra denne femdagers begrensningen. Det argumenteres for at ved et eventuelt arrangement, må politiet kunne bortvise og ilegge et oppholdsforbud til en mann som blottet seg for unge personer for den gjenstående tiden av arrangementet, selv om dette tilsier et forbud på en uke.¹⁰⁷

Vedrørende spørsmålet om varigheten er ikke dette berørt i Høyesterett. I en dom fra Frostating lagmannsrett uttalte flertallet at politiet har «[...] hjemmel til å gi denne type oppholdsforbud en varighet av en måned om gangen.»¹⁰⁸ Dette gjaldt et oppholdsforbud for alle med unntak av de som arbeidet på det aktuelle området. Lagmannsretten begrunner påstanden sin med at «[...] individuelle oppholdsforbud gitt til enkeltpersoner kun kan gis for en kort periode, med et utgangspunkt på maksimalt 24 timer. Samtidig uttales at det unntaksvis må være anledning til å gi oppholdsforbud av lenger varighet.»¹⁰⁹ I tillegg begrunner de påstanden med at i to avgjørelser fra Høyesterett ble ikke varigheten på et ferdselsforbud på henholdsvis tre uker og ti måneder problematisert. Dermed ser det ut til at lagmannsretten bruker gjeldende rettspraksis for ferdselsforbud inn i vurderingen av oppholdsforbudets varighet. Lagmannsretten benytter seg av juridisk teori når de forsøker å gi en avklaring om forbudets varighet er lovlig, men de benytter seg ikke av forarbeider til verken politiloven, straffeloven

¹⁰⁵ Fremkommer av forvaltningsloven § 28 jf. forvaltningslovforskriften § 30 bokstav a).

¹⁰⁶ Fredriksen, 2014, s. 292

¹⁰⁷ Fredriksen, 2014, s. 292 & Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 135

¹⁰⁸ LF-2020-80368

¹⁰⁹ LF-2020-80368

eller straffeprosessloven. Det bemerkes at denne dommen ble avsatt i dissens, mindretallet argumenterte for at det var et uforholdsmessig inngrep, og at saken ikke ble anket til Høyesterett.

Dermed synes lagmannsrettens dom å basere argumentasjonen sin på at langvarige kollektive oppholdsforbud har de samme varighetsbegrensingene som ferdselsforbud, noe som styrker oppfatningen om at langvarige kollektive oppholdsforbud er å regne som langvarige ferdselsforbud.

2.8 Politiloven § 7 andre ledd, ferdselsregulering

2.8.1 Hva er ferdselsregulering?

Et annet tiltak politiet kan iverksette er regulering av ferdsel.¹¹⁰ Forarbeidene¹¹¹ definerer ikke hva tiltaket omhandler eller går ut på. Ordet «regulere»¹¹² betyr å styre eller kontrollere noe etter en lov eller regel, mens «ferdsel»¹¹³ omhandler all form for bevegelser fra et sted til et annet på sjøen, i skogen og på veien. Juridisk teori beskriver at tiltaket både kan omfatte forbud mot ferdsel og begrensning av ferdsel.¹¹⁴ Det har ikke betydning om tiltaket rammer privat eller offentlig området.¹¹⁵

I motsetning til oppholdsforbud kan ferdselsregulering kun rette seg mot et ubestemt antall mennesker og dermed ikke enkeltpersoner.¹¹⁶ Regulering av ferdselen innebærer generelle regler om forbud eller begrensninger som gjelder for alle og enhver. Inngrepet vil ikke ramme alle og enhver, men kun de som befinner seg i nærheten av det regulerte området.

2.8.2 Hvor stort område kan ferdselsreguleringen omfatte?

Verken politil. § 7, forarbeidene eller juridisk teori gir et konkret svar på hvor stor omkrets reguleringen kan ha. Det ble i en høyesterettsavgjørelse¹¹⁷ uttalt at det som skal vurderes er hva den aktuelle situasjonen angår, områdets beliggenhet og hva slags området det er snakk om. I forbindelse med brannfare står det politiinstruksen § 8-4, fjerde ledd andre punktum at området skal sperres av i nødvendig utstrekning. Det samme må tenkes å gjelde ved ferdselsregulering. Området som reguleres bør være stor nok til å holde borgere unna fare eller eksempelvis så

¹¹⁰ Politiloven, 1995, § 7

¹¹¹ Ot. prp. nr. 22 (1994-1995) s. 61

¹¹² Nilstun, (u.å.). Regulere

¹¹³ UiO, (u.å.). Ferdsel.

¹¹⁴ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 123

¹¹⁵ Fredriksen, 2014, s. 275

¹¹⁶ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 123

¹¹⁷ Rt.1981 s. 679

stort at anleggsområdet ikke forstyrres av demonstranter. På bakgrunn av at det ikke fremgår hvordan forbudet skal avgrenses, og at det er belagt med straff å bryte forbudet, er det klart at det må være et presist definert området.¹¹⁸

2.8.3 Hvor lenge kan ferdselsreguleringen vare?

Politol. § 7 gir ingen indikasjon eller henvisninger på hvor lenge reguleringen kan vare.¹¹⁹ Lengden på inngrepet er avhengig av hvor nødvendig og forholdsmessig det er sett opp imot situasjonens alvor¹²⁰, og så lenge det foreligger et faktisk behov for inngrepet.¹²¹ På en annen side gir ikke politiloven hjemmel til å permanent stenge ned et område da tiltakene kun er å anse som midlertidige.¹²²

Høyesterett har i to avgjørelser sett på overtredelser av ferdselsforbud som er vedtatt av politiet. Avgjørelsene stammer fra utbyggingen av Altaelva på 1980- tallet hvor en eller flere personer ble gitt et ferdselsforbud. Varigheten av forbudene fremkommer ikke og er heller ikke til vurdering i avgjørelsene. Det som imidlertid kommer frem, er at forbudene ble brutt etter henholdsvis ti måneder¹²³ og tre uker¹²⁴.

Fredriksen og Spurkland peker på at Høyesterett ikke vurderte nødvendigheten og forholdsmessigheten av forbudets lange varighet. Trolig ville Høyesterett påpekt lengden om de mente forbudet var unødvendig og uforholdsmessig langt. I den ene avgjørelsen står det tydelig at «[d]en konkrete saken gir ikke grunn til å gå nærmere inn på forholdet.»¹²⁵ og henviser til politiets opptreden. I samme avgjørelse kom frem at forsvareren påpekte lengden på forbudet under behandling hos lagmannsretten. Under vurderingen hos Høyesterett modererte forsvareren påstanden til at ferdselsforbudet hadde hjemmel i politil. § 7. Det kan tyde på at Høyesterett var klar over omstendighetene rundt forbudet. Dette må tas til grunn for at politiet kan ilegge ferdselsregulering av lengre karakter.¹²⁶

På bakgrunn av dette skriver juridisk teori at forbudet bør fastsettes med en avslutningsdato. Eksempelvis siste arbeidsdag ved utbyggingen eller til fagfolk erklærer det rasutsatte området for trygt. Det er ikke sikkert det er mulig å tidfeste varigheten når inngrepet vedtas, men på et

¹¹⁸ Se drøftelsen i punkt 2.7.2

¹¹⁹ Politiloven, 1995, § 7

¹²⁰ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 124

¹²¹ Fredriksen, 2014, s. 279

¹²² Rt.1981 s. 679

¹²³ Rt.1981 s. 679

¹²⁴ Rt.1982 s. 928

¹²⁵ Rt.1981 s. 679

¹²⁶ Fredriksen, 2014, s. 280

tidspunkt må det tas en vurdering. Kan ikke en slik avslutning identifiseres, og det melder seg et behov for varig regulering er det ikke hjemmel til ferdsselsregulering etter politil. § 7.¹²⁷

2.9 Forholdet mellom EMK, oppholdsforbud og ferdsselsregulering.

EMK angir en rekke rettigheter og frihetskrav for individet og pålegger enhver stat til å følge konvensjonen.¹²⁸ Grl. § 92 pålegger styresmakten å respektere menneskerettighetene. EMK er inkorporert i norsk lov igjennom menneskerettsloven¹²⁹ (mrl.) som innebærer at Norge følger konvensjonen gjennom norsk lov.

Nødvendighetsbegrepet er kun nevnt i EMK i forbindelse med fravikelse av konvensjonen. I motsetning til politiloven som stiller krav om tjenestehandlingen er nødvendig, spør derimot EMK om det er nødvendig for å få utført myndighetens oppgave i et demokratisk samfunn. Det er ingen krav til en forholdsmessighetsvurdering, men juridisk teori skriver at det må tolkes så bredt at nødvendighetsvurderingen omhandler også forholdsmessighetsvurdering. Et uforholdsmessig inngrep vil sjeldent være nødvendig for et demokratisk samfunn.¹³⁰

Oppholdsforbud og ferdsselsregulering er tiltak som berør individets personlige frihet. EMK deler den personlige frihet inn i frihetsberøvelse og frihetsbegrensning. Forholdes art, intensitet, virkning og gjennomføringsmåte skal ligge til grunn hvor skillet mellom begrensning og berøvelse går. Ifølge juridisk teori begrenser oppholdsforbud og ferdsselsregulering kun bevegelsesfriheten innad i forbudsområdet og ikke overalt. Tiltakene må dermed anses som frihetsbegrensning da personene kan gå fritt rundt utenfor forbudsområdet.¹³¹

EMK fjerde tilleggsprotokoll artikkel 2 nr. 3 tillater frihetsbegrensning ved noen omstendigheter. Unntak gis når det er nødvendig, når inngrepet er lovlig og det har et anerkjent formål. Hva som er et anerkjent formål er: «[...] hensyn til nasjonal sikkerhet eller offentlig trygghet, for å opprettholde samfunnsordenen (ordre public), for å forebygge forbrytelser, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.»¹³²

Varigheten på to kan diskuteres. EMD bemerket en frihetsbegrensning på 14 dager som uproblematisk i saken *Olivieria mot Nederland*.¹³³ Det vil si at en begrensning på to år må sies

¹²⁷ Fredriksen, 2014, s. 280

¹²⁸ Bertelsen, 2011, s. 37-38

¹²⁹ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

¹³⁰ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 71

¹³¹ Fredriksen & Spurkland, 2019, s. 224-226

¹³² Council of Europe, 1950, 4 t.p. art. 2 nr. 3

¹³³ Bertelsen, 2011, s. 420

å være i helt i ytterkant av hva som er lov, om ikke helt utenfor. Langvarige forbud og påbud gitt etter politil. § 7 andre ledd er ofte generelle og skjønsmessige. På bakgrunn av saken Connor mot Storbritannia har EMD konkludert at politisære tiltak skal overprøves av et uavhengig organ for å sikre forsvarlig og begrunnet vurdering. Kravet skal ikke begrense politiets myndighetsutøvelse etter politiloven, men skal være en metode for å ivareta rettsikkerheten.¹³⁴

3. Avslutning – Konklusjon & drøftelse av politiets pålegg

3.1 Avsluttende om politiloven § 7 første ledd

Politol. § 7 er politiets viktigste rettslige verktøy for å opprettholde den offentlige orden og sikkerhet, samt forebygge lovbrudd i den daglige tjenesten. For å kunne gripe inn overfor borgerne kreves det hjemmel i lov og dette fremgår av legalitetsprinsippet. Innebakt i legalitetsprinsippet er det et krav om klarhet i loven, også omtalt som lex-certa kravet, og politil. § 7 står i en særstilling i forhold til legalitetsprinsippet. Det er utfordrende og bortimot umulig å skulle formulere enkeltregler som gir hjemmel til inngrep i alle typer situasjoner politiet møter i sin daglige tjeneste. Dermed er det gitt hjemmel kun i en generell form etter politil. § 7, noe som utfordrer klarhetskravet. Dette aktualiseres i pålegget fra politiet hvor enkeltindivider deltok på en ulovlig demonstrasjon og samtidig forstyrret anleggsarbeidene på Hardangervidda. Politiet grep inn etter politiloven for å stanse den ulovlige demonstrasjonen og ila disse et forbud mot å oppholde seg og ferdes i området av udefinert varighet.

Politiet kan gripe inn i ulike situasjoner etter politil. § 7 første ledd nr. 1, 2 og 3. Etter politil. § 7 første ledd nr. 1 kan politiet gripe inn for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden. Det må på bakgrunn av dette ha oppstått en forstyrrelse i form av uønsket personadferd, herunder følger et krav om at noen må ha blitt forstyrret. Demonstrantene satte seg ned ved flere av mastepunktene og på den måten hindret de anleggsarbeiderne i å utføre sitt arbeid. I dette tilfelle var det anleggsarbeiderne som ble forstyrret og måtte avbryte sitt arbeid. Forstyrrelsen må påvirke både ro og orden som innebærer lovlydighet og en grad av stillhet i samfunnet. Begrepene er tett knyttet til hverandre og må sees i sammenheng med sosiale normer i samfunnet. Det er på det rene at hindring av anleggsarbeid i form av en demonstrasjon er en ulovlig handling¹³⁵ og dermed påvirker både ro og orden. Forstyrrelsen må være tilknyttet

¹³⁴ Myhrer, 2006, s. 425-426

¹³⁵ Straffeloven, 2005, § 181 og Politiloven, 1995, § 30 nr. 3, jf. § 11 første ledd.

et offentlig sted. Det er klart at kraftlinjen i Hardanger mellom Sima og Samnanger er å anse som et offentlig sted hvor borgere kan ferdes fritt.

I politil. § 7 første ledd nr. 2 kan politiet gripe inn for å ivareta enkeltpersoners eller allmenhetens sikkerhet. I utgangspunktet retter dette seg mot preventive inngrep. Dette er situasjoner hvor det foreligger noen holdepunkter for at det kan oppstå en skade. Det kan også omhandle inngrep hvor det har oppstått eksempelvis naturkatastrofer og politiet ønsker å sperre av et område på grunn av fare med å ferdes der. Dette inngrepsalternativet er ikke relevant i politiets pålegg.

Etter politil. § 7 første ledd nr. 3 kan politiet gripe inn for å stanse lovbrudd. Det er ifølge politiloven straffbart å ikke melde inn om demonstrasjoner. Demonstrasjonen på kraftlinjen er å anse som et lovbrudd og politiet kan dermed gripe inn for å få den opphørt.

Politiet kan såldes gripe inn etter politil. § 7 første ledd nr.1 og nr. 3, og det er ikke avgjørende hva det gripes inn etter, så lenge en av disse vilkårene er oppfylt. Når politiet griper inn etter en av de overnevnte alternativene i politil. § 7 første ledd kan de bruke de midler som nevnt i politil. § 7 andre ledd.

3.2 Avsluttende om politiloven § 7 andre ledd

Politiet ga demonstrantene et «[...] ferdseforbud /oppholdsforbud innanfor ein radius av 150 meter frå alle mastepunkt på kraftlinjetraseen Sima–Samnanger, til linja er ferdigstilla.»¹³⁶ og et pålegg om å fjerne seg. I denne saken er det ikke klart om det blir gitt et oppholdsforbud eller et ferdselsforbud basert på formuleringen i forbudet. Det går et rettslig skille mellom oppholdsforbud og ferdselsforbud, hvor forskjellen er om forbudet retter seg mot bestemte personer eller en ubestemt krets av personer. Ferdelsforbud kan kun rette seg mot allmenheten, altså ubestemte personer, og oppholdsforbud kan rette seg mot både bestemte og ubestemte personer. Politiets forbud var etter vår oppfatning kun rettet mot de seks personene. De fikk forbudet opplest og fikk utdelt et skriftlig eksemplar. Med den konsekvens at forbudet, etter vår oppfatning, var individualisert kan det ikke være et ferdselsforbud, og dermed trekker det i retning av å bli ansett som et oppholdsforbud.

På den andre siden kan den totale varigheten på forbudet, tilnærmet to år, gjøre at forbudet var tiltenkt som et ferdselsforbud. Etter et slikt forbud har politiet mulighet til å vedta forbud av lengre varighet. Når de faktiske forholdene settes opp mot rettskildene, blir det nevnte forbudet

¹³⁶ Sivilombudet, 2016.

å regne som oppholdsforbud. Dette begrunnes i at forbudet rammet en individualisert personkrets.

Lengden på et oppholdsforbud fremkommer ikke klart av loven, forarbeidene eller rettsavgjørelser, men juridisk teori har drøftet enkelte begrensinger. Begreper som begrenset varighet, kort varighet og varighet så lenge de ordensmessige behovene tilsier det, ble brukt i forarbeidene. Disse ga grunnlag for at oppgaven trakk paralleller til straffeloven og straffeprosessloven vedrørende varigheten på oppholdsforbud etter politiloven. En endelig avgrensning kan ikke trekkes, men en varighet på høyst fem dager blir sett på som hjemlet. I de sjeldne tilfeller hvor man ønsker å gi oppholdsforbud fra en turnering eller arrangement, kunne en varighet på syv dager hjemles. Dermed vil oppholdsforbudet demonstrantene fikk med en varighet på tilnærmet to år være uhjemlet.

Det stilles begrensinger til forbudenes virkeområde ved at det kreves klare og entydige objektive beskrivelser av området som er forbudt å ferdes og oppholde seg i. Vilkåret i lovteksten er formulert til «bestemte områder» som vil si at området kan være omfattende og stort, så lenge det er presist definert. Det aktuelle området som oppholdsforbudet ble gitt for var 150 meter fra alle mastepunkter på kraftlinjetraseen mellom Sima og Samnanger. Området som var forbudt å oppholde seg på var kun i forbindelse med mastepunktene og ikke hele traseen. Politiets beskrivelse av oppholdsforbudets forbudssone synes å følge de krav som stilles av forarbeidene og rettspraksis.

På bakgrunn av momentene som gjør oppholdsforbudet uhjemlet vil vi se om forbudet kan hjemles som et ferdselsforbud dersom det hadde vært rettet mot allmenheten. Varigheten på ferdselsforbud er ikke tydelig definert i loven eller forarbeidene, men rettspraksis gir noen føringer. I en avgjørelse fra Høyesterett ble et ferdselsforbud på 10 måneder ikke problematisert. Juridisk teori har heller ikke definert lengden på forbudet, men forklarer at det bør settes en avslutningsdato. Dette kan være når anleggsarbeidene ved kraftlinjen er ferdigstilt. Ved enkelte tilfeller kan ikke politiet tidfeste avslutningen og på et tidspunkt må en avslutningsdato fastsettes. Kan ikke en avslutningsdato fastsettes og det melder seg et behov for varlig regulering, hjemler ikke politiloven slike tiltak. Tiltak etter politiloven er altså å anse som midletidlige. Det aktuelle forbudet hadde en varighet «[...] til linja vart ferdigstillt.»¹³⁷. En slik definert avslutningstid på forbudet må sies å være hjemlet i gjeldene rett. Forbudet varte som nevnt nesten i to år og blir derfor et svært inngripende tiltak. Det er vanskelig å si om

¹³⁷ Sivilombudet, 2016

Høyesterett hadde problematisert lengden, men basert på gjeldene rett kan ikke et forbud på to år hjemles i politil. § 7. Dersom et forbud med en total varighet på to år kunne vært hjemlet i politil. § 7 skal det etter en gitt tid utføres en ny vurdering rundt nødvendigheten og forholdsmessigheten.

3.3 Vurdering av nødvendighet og forholdsmessighet

Politil. § 6 angir de grunnleggende prinsipper for tjenesteutøvelsen. Prinsippene setter krav til valg av metode og gjennomføringsmåte, og disse skal følges. Tjenestehandlingen er ansett som lovlig når prinsippene er fulgt. Nødvendighetsprinsippet angir at de midler som anvendes må være nødvendige. Det må være et klart behov for inngrepet, noe som vil si at oppdraget ikke kan løses uten det aktuelle tiltaket. Innbakt i prinsippet er det et påbud om å velge det minst inngripende tiltaket før andre og mer tungtveide midler velges. Forholdsmessighetsprinsippet angir at de midler som anvendes må stå i balanse til situasjonens alvor, inngrepets formål og omstendighetene for øvrig.

Demonstrantene hindret anleggsarbeiderne i å utføre jobben sin og politiet ble tilkalt for å stanse den ulovlige demonstrasjonen. Politiet valgte å gi pålegg om å fjerne seg og i den anledning ble det gitt oppholdsforbud til de seks demonstrantene. På grunn av mangelfull informasjon, må vi anta at det var nødvendig å ilegge forbudet for å hindre fremtidige forstyrrelser. Det å gi noen et oppholds- eller ferdselsforbud etter å ha demonstrert og hindret anleggsarbeidene, må anses for å ivareta inngrepets formål, nettopp at politiet sørger for å opprettholde ro og orden.

Imidlertid er det tvilsomt at en varighet på to år var ansett å være nødvendig eller forholdsmessig da forbudet ble ilagt. Det begrunnes med at det ikke forelå holdepunkter for at de skulle demonstrere helt til anleggsslutt og dermed står det ikke varigheten i forhold til situasjonens alvor. En løsning som ville harmonert bedre med nødvendighetsprinsippet og forholdsmessighetsprinsippet var om politiet fastsatte varigheten til eksempelvis to måneder og deretter foreta en ny vurdering av inngrepet. Et viktig moment ved et ferdselsforbud er at det gjør området forbudt å ferdes på, slik at det påvirker også de som ikke har vært til bry for anleggsarbeidet. Det skal ikke nedlegges et forbud som påvirker allmenheten uten at det vurderes til nødvendig og forholdsmessig. Ut ifra sakens opplysninger ser det ut til at dette var første gang en demonstrasjon fant sted og det var kun seks personer som demonstrerte. Det er derfor vanskelig å argumentere for et allment forbudt hjemlet i politil. § 7 jf. § 6.

3.4 Avsluttende om menneskerettighetskonvensjonen

EMK er inkorporert som en del av norsk lov gjennom menneskerettsloven. Den norske stat plikter dermed å følge de lover og regler som følger av EMK. Oppholdsforbud og ferdselsregulering er å regne som frihetsbegrensning og er som utgangspunkt forbudt etter EMK. Det finnes imidlertid unntak. Når det er nødvendig¹³⁸, forholdsmessig¹³⁹, har et anerkjent formål og at inngrepet er lovlig etter norsk lov, åpner EMK for slike frihetsbegrensninger. Politiet grep inn mot demonstrasjonen for å stanse forstyrrelsen av den offentlige ro og orden. Dette må anses som et anerkjent formål etter EMK. Ileggelse av ferdselsforbud eller oppholdsforbud er lovlig etter politil. § 7 andre ledd. På grunn av forbudets varighet på to år, som strider mot politiloven, oppfylles ikke kriteriene til EMK. Dermed blir forbudet også etter EMK ansett som uhjemlet

3.5 Forslag til andre løsninger

Politiets forbud var ugyldig, og av den grunn vil vi avslutningsvis forsøke å belyse hva politiet kunne ha gjort annerledes. Det følger av politil. § 6 første ledd at man skal søke å løse oppdrag gjennom blant annet opplysning og råd, og at man skal forsøke å bruke mildere midler før sterke midler blir brukt. Politiet kunne innledningsvis gitt demonstrantene et pålegg om å avstå fra hindringen av anleggsarbeidene, samt å opplyse dem at brudd på pålegget vil resultere i et strengere tiltak, eksempelvis et oppholdsforbud på 24 timer. Dersom forstyrrelsen fortsetter etter oppholdsforbudet på 24 timer, kan et oppholdsforbud på fem dager være aktuelt. Ved nye brudd, vil neste steg være å vurdere et mer langvarig forbud. Et langvarig forbud kan gis i form av ferdselsforbud på maks 10 måneder eller et oppholdsforbud etter straffeprosessloven. Det understrekes at inngrep overfor befolkningen ikke skal gå på bekostning av at politiet ønsker en effektiv håndtering av saken. Politiet skal følge de regler og prinsipper som gjelder for inngrep etter politiloven, selv om det medfører gjentatte vurderinger av nødvendigheten og forholdsmessigheten ved inngrepene.

¹³⁸ Viser til konklusjon i punkt 3.3.

¹³⁹ Viser til konklusjon i punkt 3.3.

Litteraturliste

Lover

Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov*. (LOV-1814-05-17). Lovdata.

<https://lovdata.no/pro/#document/NL/lov/1814-05-17>

Council of Europe. (1950). *Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen*.

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NOR.pdf

Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. (LOV-1967-02-10). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker*. (LOV-1981-05-22-25)

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>

Politi-loven. (1995). *Lov om politiet*. (LOV-1995-08-04-53). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>

Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*.

(LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>

Straffeloven. (2005). *Lov om straff*. (LOV-2005-05-20-28). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Forskrifter

Politiinstruksen. (1990) *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet*. (FOR-1990-06-22-3963).

Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963>

Forvaltningslovforskriften. (2006). *Forskrift til forvaltningsloven*. (FOR-2006-12-15-1456).

Lovdata: <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2006-12-15-1456/>

Forarbeider

Ot. prp.nr.38 (1964-1965). *Om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*.

(Forvaltningsloven). Justis- og beredskapsdepartementet.

Ot.prp.nr.22 (1994-1995). *Om lov om politiet* (politi-loven). Justis- og

beredskapsdepartementet.

Ot.prp.nr. 85. (1996-97). *Om lov om endringer i straffeprosessloven m.m* (Oppholdsforbud).
Justis- og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-85-199697?from=NL/lov/1981-05-22-25/>

Ot.prp.nr.109 (2001–2002) *Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven*
(rasistiske symboler, besøksforbud og strafferammen ved sammenstøt av lovbrudd).
<https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-109-200102?searchResultContext=1245&rowNumber=1&totalHits=183>

Ot.prp.nr.90 (2003–2004) *Om lov om straff* (straffeloven)
<https://lovdata.no/pro/#document/PROP/forarbeid/otprp-90-200304?searchResultContext=1368&rowNumber=1&totalHits=1248>

Rettsavgjørelser

Rt-1981-s.679

Rt-1982-s.928

Rt-1983-s.647

Rt-1992-s.393

Rt-1996-s.230

Rt-2002-s.1751

Rt-2003-s.948

HR-2016-783-A

LF-2020-80368

THARD-2013-208531

Rundskriv

Politidirektoratet. (2018). *Normalpolitivedtekt*. (02/2018).

[Rundskriv]. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/04-om-oss/normalpolitivedtekt--rundskriv-2018-02.pdf>

Juridisk teori

Aall, J. (2011). *Rettsstat og menneskerettigheter*. (3.utg). Fagbokforlaget.

Aarli, R. & Mæhle, S. S. (2018). *Juridisk metode i et nøtteskall*. Gyldendal.

Auglend, R. L., Gammelgård, P. og Stoltenberg, L. (1991). *Utkast til ny lov om politiet med motiver*. Justisdepartementet.

Auglend, R. L., Mæland, J. (2016). *Politirett* (3. utg.). Gyldendal juridisk

Bernt, J. F. & Rasmussen, Ø. (2010). *Frihagens forvaltningsrett: Bind 1*. (2.utg). Fagbokforlaget.

Bertelsen, T. E. (2011). *EMK kommentarer til bestemmelsene om individets rettigheter og friheter*. Gyldendal akademisk.

Boe, E. M. (2010). *Innføring i juss: juridisk tenkning og rettskildelære*. (3.utg.). Universitetsforlaget.

Fredriksen, S. & Spurkland, K. (2019). *Ordensjuss*. (2. utg.). Gyldendal juridisk.

Fredriksen, S. (2017). *Norm, skyldkrav og straffetrussel: Utvalgte emner fra spesiell strafferett*. Gyldendal juridisk.

Heivoll, G. & Fredriksen, S. (2019). *Forvaltningsrett for politiet: En innføring*. Cappelen Damm Akademisk.

Myhrer, T.-G. (2006). ...men ellers er det håpløst! : kan langvarige individuelle påbud eller forbud hjemles i politiloven §7? In *Dog fred er ej det bedste- : festskrift til Carl August Fleischer på hans 70-årsdag 26. august 2006*.

Sivilombudet. (2016, 28. september). *Politiets beslutning om ferdselsforbud etter politiloven § 7*. <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/politiets-beslutning-om-ferdselsforbud-etter-politiloven-%c2%a7-7/>

Woxholth, G. (2011). *Forvaltningsloven: med kommentarer*. (5.utg). Gyldendal Akademisk.

Avhandlinger

Fredriksen, S., & Universitetet i Bergen Det juridiske fakultet. (2014). *Ro, orden og frihet: en fremstilling av politiets adgang til å gripe inn i den personlige frihet ved utførelse av ordenstjeneste*. Universitetet i Bergen.

Nilsen, & Universitetet i Bergen Det juridiske fakultet. (2021). *Konstitusjonelle skranker for politiets polisiære virksomhetsutøvelse: med særlig vekt på menneskerettighetene og legalitetsprinsippet*. Universitetet i Bergen.

Annen litteratur

Ferdsel (u.å.). Bokmålordbok. UiO.

https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=+ferdsel&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&bokmaal=+&ordbok=bokmaal

Nilstun, C. (u.å.) Regulere. Store norske leksikon på snl.no. <https://snl.no/regulere>.

Norges Domstoler. (u.å.). *Sedvanerett*. <https://www.domstol.no/verktøy/juridisk-ordliste/s/sedvanerett/>

Norges Høyesterett. (u.å.). *Om Høyesterett*. <https://www.domstol.no/enkelt-domstol/hoyesterett/om/>

Nødvendighet. (u.å.). Bokmålsordboka. UiO.

<https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=n%C3%B8dvendighet>